



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Secundus In Octo Libros Physicorum Aristotelis

Crespin, François

Bruxellæ, 1652

II. Qualis sit divisio causę in materialem, formalem, efficientem, & finalem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95369)

D V B I V M II.

Qualis sit divisio causa in materialem, formalem, efficientem, & finalem.

ANte Resolutionem
xvi. Suppono, causam variè aliter dividi immediatè & adæquatè; ut

xvii. 1^o, in primam & secundam: prima est increata, quæ prima dicitur respectu omnium creaturarum, à quibus in causando non pendet; secunda est creata, quæ secunda dicitur respectu increata, à qua in causando pendet.

xviii. 2^o, in remotam sive mediatam, & proximam sive immediatam: remota est, *Quæ mediante alia causat effectum*; proxima, *Quæ per se nullà alià mediatio causat effectum*; sic essentia est causa proxima suæ proprietatis, ayus remota respectu nepotis.

xix. 3^o, in causam per se, & causam per accidens: causa per se est, *Quæ ex natura sua ordinatur ad effectum producendum*, ut ignis respectu caloris: causa per accidens est, *Cui quidem attribuitur effectus, sed ex natura sua non ordinatur ad effectum istum*, ut solis respectu thesauri inventi.

xx. 4^o, in Physicam, & moralem: Physica est, *à qua realiter & Physicè pendet effectus*; ut pater respectu filii: moralis à qua non nisi secundum prudens hominum iudicium pendet effectus, ut iudex respectu gehennæ.

xxi. 5^o, in univocam & æquivocam: univoca est, *Quæ producit effectum ejusdem secum rationis*, ut ignis respectu ignis; æquivoca, *quæ diversa*, ut ignis respectu caloris.

xxii. 6^o, in totalem sive adæquatam, & partialem sive inadæquatam: totalis alia totalitate causæ, & est, *à qua per actionem totalem dependet effectus*, ut ignis respectu caloris; alia totalitate effectus, & est, *à qua dependet totus effectus*, ut intellectus respectu intellectionis, quæ tota quidem ab intellectu pendet, sed simul etiam ab anima, vel specie, vel habitu: partialis similiter alia partialitate causæ, & est, *Quæ per partialem actionem producit effectum*, ut intellectus respectu intellectionis, &c. alia partialitate effectus, & est, *à qua pro parte tantum pendet effectus*, ut latomus respectu domus: adde tamen illam causam, quæ est totalis totalitate causæ, simpliciter dici totalem; & quæ partialis partialitate causæ, simpliciter dici partialem.

xxiii. 7^o, in subordinatam, & est, *Quæ ab ulteriores causa in agendo pendet*, ut causa creata respectu increata; habitus respectu potentia; & non subordinatam, & est, *Quæ ita non pendet*, ut increata, & principalis creata in suo ordine respectu creaturarum & instrumentalium.

xxiv. De causa principali & instrumentali commodius infra.

xxv. Suppono 2^o, causam materialem esse principium communicans esse rei sustentando; formalem informando; efficientem agendo realiter; finalem movendo & excitando intentionaliter. De quibus plura infra. His suppositis, sit

R E S O L U T I O I.

xxvi. **D**Ico 1^o, dicta divisio non est immediata, ut constat ex aliis præmissis divisionibus.

R E S O L U T I O II.

xxvii. **D**Ico 2^o, dicta divisio non est in species infimas; nam efficiens dividi potest ulterius in primam & secundam; principalem & instrumentalem: item formalis in formalem spirituales & materialem; substantialem & accidentalem, & sic de aliis.

R E S O L U T I O III.

xxviii. **D**Ico 3^o, dicta divisio est univoca; nam omnes habent idem nomen, & eadè ratio causæ est eis accommodata, quicquid dixerit P. Arriaga: quod verò ab Aristotele 1^o de generatione causa finalis dicatur *causa metaphorica*, non urget; quia Aristoteles ibi comparat finalem cum efficiente, qualis tantum est metaphorice: nec magis urget ratio Arriagæ, quod per causam simpliciter illam intelligamus, quæ realiter Physicè influit in effectum; quia præterquam quod id sit solum verum de causa efficiente, id omnino gratis dicitur, ut patebit consideranti definitionem causæ in genere, à nobis Dub. 10. allatam, quæ æque convenit causæ intentionali, quæ influit mediâ intentione, sive propositione objecti, ac Physicæ.

R E S O L U T I O IV.

xxix. **D**Ico 4^o, dicta divisio est hoc sensu adæquata, quod nulla causa sit assignabilis, quæ ad unam ex illis non revocetur, & confirmari potest ex interrogationibus fieri solitis de effectu, *ex quo sit?* & significatur causa materialis; *per quid sit?* & significatur causa formalis; *à quo sit?* & significatur causa efficiens; *propter quid sit?* & significatur causa finalis: unde si quandoque Augustinus, aut alii, dicant, unicam esse causam, causam anthonomasticè pro efficiente sumunt.

xxx. Nec dicas causam objectivam & exemplarem, dispositivam & instrumentalem ad nullam ex illis revocari: quia inprimis objectiva, si sumatur prout est objectum specificans actum, reducit ad formalem, eò quod ab omni alio actum distinguit, non secus ac forma compositum: si verò prout movet ad sui appetitionem, ad finalem; & denique, si prout objectivè ad actum concurrat, mediâ specie impressa, quam producit, ad efficientem: 2^o causa exemplaris, si formalis, id est, cognitio practica dirigens artificem ad opus faciendum, reducit ad efficientem; tum quia se habet velut ars dirigens, quæ juxta Aristotelem ad efficientem reducit; tum quia est complementum causæ efficientis, cum illam in operando dirigat, & complementum causæ pertineat ad idem genus causæ: si verò objectiva; sive interna, id est, objectum ut in representatione artificis existens; sive externa, id est, objectum ut à parte rei extra animam existens, ut imago chartacea, quam depingit pictor; reducit ad formalem, ut patet ex causa objectiva supra; causa enim exemplaris objectiva est ratio, cur artifex producat effectum talis vel talis speciei: 3^o dispositiva & instrumentalis reducit ad genus causæ, cujus causalitatem complet, ac proinde uno respectu ad unum, alio ad aliud.